

*Срђан Т. Корач**

Институт за политичке студије, Београд

ПОБУНЕ НА ГЛОБАЛНОЈ ПЕРИФЕРИЈИ КАО ТЕМПОРАЛНА СУСПЕНЗИЈА НЕОЛИБЕРАЛНОГ ПОРЕТКА*

Сажетак

Рад анализира феномен побуна на глобалној периферији као насилне догађаје који нарушавају просторну логику и епистемичку извесност планетарног демократског мира и доводе до темпоралне суспензије неолибералног поретка. Аутор настоји да докаже претпоставку да је у раном 21. веку императив делотворне контроле над неуправљивим зонама глобалне периферије у суштинској колизији са инструменталношћу рата узетог у виду војног интервенционизма. Теоријско полазиште анализе смештено је у подручју критичке теорије међународних односа и критичких студија рата, а посебно у становишту да рат проистиче из и уједно репродукује динамику односа хијерархије и потчињености на глобалном нивоу, јер је измештен ван цивилизацијских граница Запада и усмерен на регулисање неуправљивих планетарних зона. Анализа се усредсређује на подршку локалног становништва побуњеничким снагама, криминалном предузетништву као извору финансирања побуне, порозне границе између улога цивила и борца, технолошке и тактичке стране побуњеничких акција, те ефикасности тих акција као пет показатеља на

* srdjan.korac@ips.ac.rs, srdjankorac@yahoo.co.uk

* Рад је настао у оквиру плана научно-истраживачке делатности за 2021. годину Института за политичке студије у Београду, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

којима се проверава теза о својству бесконачности побуна на глобалној периферији као реметилачком чиниоцу делотворности политике њиховог сузбијања. Аутор закључује да несврсисходност сузбијања бесконачних побуна на глобалној периферији драстично умањује употребну вредност рата као средства империјалне спољне политике, тачније инструменталност казних експедиција у контексту очувања неолибералног континуума производње и светске трговине.

Кључне речи: побуна, интервенционизам, асиметрично ратовање, сукоб ниског интензитета, неолиберални поредак, глобална периферија.

Рат више не објављују, само га настављају.

Ингеборг Бахман

ВОЈНИ ИНТЕРВЕНЦИОНИЗАМ У РАНОМ 21. ВЕКУ У ОПТИЦИ КРИТИЧКЕ ТЕОРИЈЕ

Наредбом америчког председника Џоа Бајдена (Joseph Robinette „Joe” Biden, Jr) од априла 2021. године о потпуном повлачењу интервенционистичких трупа САД из Авганистана, чини се да је, макар привремено, затворено поучно поглавље светске политике раног 21. века посвећено војном интервенционизму. Историја неуспелих покушаја великих сила да овладају овом стратегијски значајном земљом Средњег истока поновила се у релативно кратком року. Попут деценијског ангажовања некадашњег СССР-а (1979–1989), чак двоструко дуже и вишеструко скупље војно присуство САД и њених савезница окончано је доласком у спољнополитички и војностратегијски ћорсокак. Повлачење снага међународне казнене експедиције, инициране терористичким нападима на САД од септембра 2001. године, протиче једнако као и повлачење совјетских трупа 1989. године – уз напредовање Талибана и оспоравање легитимитета и функционалног суверенитета централне власти у Кабулу. Већ након прве декаде интервенције постало

је јасно да основни циљ уништења терористичке организације и изградње либералног мира успостављањем демократских институција тешко да ће моћи да буде остварен (Barfield, 2010: 272–336). Упркос стотинама милијарди долара уложених у изградњу политичких институција способних за делотворно спровођење јавних политика, те војних, полицијских и других државних функција са безбедносним надлежностима и окружења безбедног за нормалан живот становништва и привредни развој, Авганистан је остао пример тзв. неуспеле државе након што су средином августа 2021. године Талибани поново преузели власт.

Авганистан и Ирак су две најскупле казнене експедиције изведене под окриљем рата против међународног тероризма под вођством администрације у Вашингтону. Стављајући на страну поједине тактичке помаке које су донеле интервенције ограниченог домета извршене у Сомалији, Судану, Јемену и Либији, чини се да ниједна понаособ, а ни све оне узето кумулативно, нису допринеле остварењу дугорочне користи за америчку глобалну супремацију. Поред Вијетнамског рата као „ватреног крштења” у сузбијању побуна на глобалној периферији, САД су у послехладноратовском раздобљу заправо извеле више неуспелих него успешних војних интервенција – било самостално било у коалицији са савезницима. Примери неуспелих војних интервенција навели су поједине теоретичаре рата да, попут нпр. Доналда Сноа (Donald M. Snow), закључе да је реч о оруђу које носиоци америчке империјалне политике треба да избегавају, односно да користе само као крајње средство, те престану да погрешно процењују могућности победе у асиметричним сукобима (Snow, 2015). Амерички спољнополитички и војни естаблишмент нису показали умешност у претакању тактичких предности на бојном пољу у сврсисходна решења сложених политичких проблема какве су побуне на глобалној периферији (Mayer, 2018). Мајкл Мејер (Michael Mayer) такође примећује да је присутна својеврсна традиција фаворизовања војне силе у спровођењу америчке спољне политике, која доследно исходи у погрешној употреби оружаних снага у виду жртвовања људства и траћења огромних ресурса.

У низу интригантних истраживачких питања које у послехладноратовском периоду интервенционистичка политика САД, великих и регионалних сила отвара за заједницу окупљену око научне дисциплине међународних односа и сродних академских поља, у овом раду са одабрао да анализирам феномен побуна на глобалној периферији као вида темпоралне суспензије (нео)либералног поретка у раном 21. веку. Теоријско полазиште анализе првенствено смештам у подручје критичке теорије међународних односа и критичких студија рата, зато што заступамам становиште да рат као облик међународних односа, између осталог, проистиче из и уједно репродукује динамику односа хијерархије и потчињености на глобалном нивоу. У анализи ћу користити концептуални оквир рата узетог у његовој инструменталности, конкретно у његовој употреби за остварење пројеката обликовања и очувања неолибералног поретка и производње знања о глобалној периферији (Brighton, 2019: 130–133).

Концепт инструменталности рата сматрам погодним за проучавање војних интервенција у глобалном контексту позног капитализма сазданог на а-историјском и неутралном поимању друштвено развргнутог светског тржишта. Налазим и даље релевантном теорију о светским системима у тумачењу Имануела Волерстина (Immanuel Wallerstein), односно хијерархијско разврставање држава на земље центра, земље полупериферије и земље периферије, и то према положају који заузимају у међународној трговини, подели рада, финансијама и иновацијама (Wallerstein, 2004). Моја анализа ће се ослонити и на тезу Стивена Џила (Stephen Gill) о дисциплинујућем неолиберализму као облику структуралне моћи капитала који се преплиће са капиларном моћи и паноптицизмом и делује једнако на транснационалном и локалном нивоу (Gill, 1995). Џил напомиње да америчка влада користи несметан приступ светском тржишту као једну од полуга глобалне надмоћи, те да обликује пословну климу широм планете потчињавањем осталих земаља и њихових привреда захтевима међународних економских институција и аранжмана. Истину за вољу, деценију пре Џила, Роберт Кокс (Robert Cox) је заступао тезу о империјалном систему као транснационалној пракси заснованој на конкретној

конфигурацији друштвених снага (у коју су укључене државе и недржавни актери), отворености светске трговине под окриљем *Pax Americana* и кооптацији кооперативних режима у земљама Трећег света у неолиберални поредак (Сох, 1986). Кокс је ваљано препознао значај неометане светске трговине за одрживост америчке хегемоније после Другог светског рата, који је тесно повезан са логиком капиталистичке производње као континуираног тока. У својој студији напредне етапе капитализма, а на трагу Марксове тврдње о нужности сталног преображаја вредности у привредном циклусу, Алфред Зон-Ретел (Alfred Sohn-Rethel) износи тезу о капиталистичкој производњи као континуираном току, где сваки прекид означава губитак вишка вредности за власника капитала (Sohn-Rethel, 2020: 131–133). У 21. веку када позни капитализам отелотворују даноноћна куповина преко интернета, онлајн банкарство, дигитална интеракција у реалном времену између купца и продавца и стално повећање аутоматизоване производње, учинили су тај континуирани ток још изложенијим прекидима. Пандемија вируса корона је тај проблем у потпуности оголила током 2020. и 2021. године, када су националне владе, у околностима карантина и социјалног дистанцирања, разним мерама очајнички покушавале да нормализују фалични неолиберални континуум по сваку цену. Премда је у мањој мери присутна код побуна распршених по глобалној периферији, паника проузрокована утицајем пандемије на континуирани ток светског привредног циклуса довољно илуструје колективну анксиозност економских елита у случајевима прекида или ометања континуираног тока у светској привреди.

Побуне глобалне периферије представљају спорадичне и распршене пламенове отпора очувању структурно неједнаког положаја земаља Трећег света у глобалној подели рада и редистрибуцији ресурса. За америчку политичку и војну елиту из прве деценије 21. века послехладноратовски свет је и даље „џунгла пуна змија” – како је то преко скоро три деценије срочио Џејмс Вулси (James Woolsey), некадашњи директор CIA (103rd Congress, 1993: 76). У америчком неолибералном политичком жаргону, џунгла је метафора за огромно подручје глобалне периферије. Џунгла метафорички означава простор

бројних нетипичних безбедносних ризика по политичке и економске интересе САД и осталих постиндустријских друштава, проистеклих из појаве нових ратујућих ентитета, све дубљег јаза Север-Југ, оскудних егзистенцијалних ресурса, те рањивости западне привредне и комуникационе инфраструктуре (Rogers, 2000: 58–62). Пријемчивост метафоре о џунгли у званичном политичком дискурсу разоткрива да су менталитет и сублиминална логика неолибералних елита постиндустријских друштава конструисани на хијерархичном, империјалном и расно-цивилизацијском обрасцу промишљања светске политике и глобализоване економије и одлучивања у области спољне политике САД и њених виталних савезница (Parmar, 2018). Тако постављена епистемолошка оптика не опажа незападне тј. народе глобалне периферије као део светске популације обухваћен поретком једнакости (Persaud, 1997), већ их објективизује у званичним наративима о америчкој изузетности и предодређености САД као „доброћудне империје” да буде „светионик света” (Reinke de Butrago & Resende, 2019: 181).

Заговорници тезе о неизбежности сукоба цивилизација покушали да оправдају милитаризацију спољне политике као нужан корак у одбрани богатих нација Запада од наводно надолазеће анархије коју доносе незадовољна сиромашна друштва глобалне периферије (Lutz, 2007: 327–329). Према онтолошкој идеји о нереду и сукобу као одлици „примордијалног”, „првобитног” стања човечанства, успостављање цивилизацијских стега у виду друштвеног поретка једини је начин да се обузда и укроти генетски усађена брутална и импулсивна страна људске природе (Corbey, 2006: 29). Теза о потреби обуздавања „природног” уграђена је у идеолошки дискурс као оправдање империјалних спољнополитичких циљева разлозима одбране либерално-демократског уређења (Ross, 2017). Заступници тезе о демократском миру такође деле свет на либералне државе и ауторитарне „друге”, који оличавају неуређеност, непослушност и бунтовништво, те тако представљају девијацију на мапи цивилизоване планете коју ваља уклонити да не омета остварење благостања глобалног центра (Duffield, 2007: 117–118).

За потребе ове анализе, побуне глобалне периферије сагледаћу и као насилне догађаје који нарушавају просторну логику и епистемичку извесност планетарног неолибералног поретка и демократског мира. Рат је у виду војних интервенција измештен ван цивилизацијских граница Запада и усмерен на регулисање неуправљивих планетарних зона. Утолико је корисно разврставање држава у три „сталежа” које даје Стивен Мец (Steven Metz), а где трећи сталеж чине сиромашне неуправљиве земље изопштене из глобалне економије, неспособне да воде планске и организоване оружане сукобе, али огрезле у толики степен свакодневног насиља да је тешко разлучити да ли је на снази мирнодопско стање или се води рат (Metz, 1997: 16–21). Трећи сталеж је сходно природи структурног насиља објективизован као подручје пројектовања спољне моћи у виду сталног насиља мотивисаног регионалним и међународним интересима. У том светлу треба тумачити и тежњу западног просветитељског ума да сателитским надзором и различитим врстама снимања из орбите покрије сваки недоступан (читај неуређен и неискоришћен) кутак планете, да га бирократизује и комодификује и, пре или касније, укључи у систем капиталистичке производње и светске трговине (Boyle, 2015: 142–155).

Западни дискурс о рату променило је почетно тумарање кроз послехладноратовску „џунглу” неконвенционалних безбедносних претњи које долазе од планетарног „трећег сталежа” и несналажење у одабиру делотворног одговора. Током последње две деценије, колико траје рат против тероризма, амерички спољнополитички одлучиоци и војска ратовање као друштвену праксу легитимизују наративом о вечној онтолошкој борби добра и зла. Просветитељском светоназору, који поистовећује зло са „природним стањем” а добро са цивилизацијом, није било тешко да у „зло” сврста све народе који се супротстављају америчкој хегемонији и одбијају да прихвате основне постулате либералистичке идеологије. Највећа мана тог светоназора је што он као логично решење препоручује успостављање глобалне контроле над неуправљивим зонама у контексту експанзионистичке регулаторне динамике неолибералног владавинског процеса. У овом раду ћу настојати да докажем

претпоставку да је императив делотворне контроле над неуправљивим зонама глобалне периферије у суштинској колизији са инструменталношћу рата узетог у виду војног интервенционизма. Другим речима, казнене експедиције су само привидно оптимално оруђе политике интервенционизма, јер пракса открива бескрајност као супстанцијални атрибут тог оруђа. Бесконечно трајање сузбијања побуна на глобалној периферији као вида темпоралне суспензије неолибералног поретка не само да пориче значење инструменталности, него брише његову употребну вредност за очување неолибералног континуума.

РАТОВАЊЕ У РАНОМ 21. ВЕКУ: КОНЦЕПТУАЛНА ДЕБАТА

Увид у повест ратовања као друштвене праксе открива да су борбу политичких заједница за опстанак, увећање богатства и престиж обележили превасходно оружани сукоби дугог трајања са замагљеним границама између стања рата и мира. Чини се да је стање слично и у раздобљу након окончања Хладног рата. Обимна студија америчке корпорације RAND од 2017. године о копненим интервенцијама САД закључује да стогодишње искуство показује да, иако се потреба за њима појављује изненада и са кратким временом за планирање и припрему, војне интервенције америчке војске најчешће трају дуже од очекиваног и да војни планери морају у 21. веку да обрате велику пажњу на темпоралну димензију, како би успешно избегли велики притисак на људство и материјалне ресурсе (Kavanagh et al., 2017: 103–110). Студија даје и специфичне показатеље (путоказе) како би спољнополитички одлучиоци и војни планери могли лакше да идентификују зоне ризика и процене вероватноћу настанка потребе за извођењем војне интервенције. На основу прегледа датих показатеља/путоказа, чини се да студија у издању корпорације RAND упозорава америчке војне планере да постоји велика вероватноћа да САД војно интервенишу у наредном периоду ради: 1) сузбијања оружаних сукоба већег обима и са више жртава међу цивилима, те посебно у оне у које су укључени њихови савезници; 2) одвраћања непријатеља; и 3)

стабилизације хаотичне безбедносне ситуације са великим бројем избеглица и расељених (Kavanagh et al., 2017: 173–181). Посебно се наглашава већа вероватноћа од интервенисања у земљама у којима је САД већ изводио интервенције.

Без обзира на драстичне промене политичког, економског, социјалног и техничко-технолошког амбијента у којем су се одвијале борбене операције кроз историјска раздобља, поједини теоретичари рата затупају тезу да је онтологија тзв. нових ратова, односно ратова послехладноратовског доба, заправо суштински непромењена (Henderson & Singer, 2002). Рат је одвајкада најчешће био судар двеју различитих воља изражених у тежњи команданата да се у сопствену корист постигне асиметрија обима и технолошког нивоа наоружања и обима и способности људства, а спрам непријатеља (Сох, 2012). Вечна тежња за неравнотежом оружане моћи ангажоване на бојном пољу у властиту корист препозната је средином седамдесетих година 20. века увођењем у савремену војну мисао концепта асиметричног ратовања (*asymmetric warfare*), чији је творац Ендрју Мек (Andrew Mack)(Mack, 1975). Концепт асиметричног ратовања испреплетан је са концептом нових ратова, који у тумачењу Мери Калдор (Mary Kaldor) наглашава порозну границу између државних и недржавних учесника оружаних борби, бораца и цивила, борбене линије (фронта) и позадине, легитимног финансирања борбених операција и криминалног предузетништва (Kaldor, 2005: 492–493).

Постклаузевицијански ратови, како их карактеришу Калдорова и Мартин ван Кревелд (Martin van Creveld), специфични су по томе што су по природи нелинеарни, јер је тешко предвидети њихов ток и исход услед међудејства несразмерности (тј. асиметричности оружаних сила ангажованих у сукобу), вероватноће и случајности (Kaldor, 1999; Van Creveld, 1991). Побуњеничке снаге се одупиру бројчано, материјално, технолошки и организационо надмоћнијем непријатељу у виду интервенционистичких трупа тако што користе различита начела на стратегијском и тактичком нивоу. Побуњеници бирају одбрамбену стратегију и офанзивну тактику, како би колико толико у своју корист уравнотежили несразмеру спрам непријатеља,

и то првенствено трагајући за равнотежом рањивости (Kaempf, 2011: 553–556). Доналд Рид (Donald J. Reed) развија тезу о герилском ратовању и побунама као ратовању пете генерације (*Fifth Generation Warfare*) и наглашава да оно поприма обележја предмодерног ратовања из времена пре Вестфалског мира (Reed, 2008: 686–702). Ратовање пете генерације одликују шаролики наоружани колективитети, без хијерархијски уређеног ланца командовања и често састављени од неуниформисаних герилаца, терориста, верских фанатика и криминалаца, који не улазе у непосредне борбе са империјалним трупама него радије спроводе спорадичне акције постављања експлозивних направа, самоубилачких напада, отмица, ликвидација и пропагирања идеја на друштвеним мрежама (Yun, 2010). Стога не чуди што су борци тзв. нерегуларних трупа искључени из међународноправне заштите, што је делом повезано и са наративом развијаним током 19. и прве половине 20. века у политичком дискурсу колонијалних сила о наводној моралној инфериорности таквих бораца (Scheipers, 2014: 882–886).

У послехладноратовском периоду, асиметрично ратовање се често повезује и са концептом сукоба ниског интензитета којим је америчка војска описала тип војних операција инхерентних политици дисциплиновања глобалне периферије. У најкраћем, појам сукоба ниског интензитета означава тип оружаног сукоба у којем се оружана принуда примењује на ограничен начин, како би се постигао неки конкретан (ограничен) спољнополитички циљ (Stephens, 1994). Мада појам сукоба ниског интензитета делимично по садржају подсећа на Клаузевицев појам малог рата (*kleine krieg*), који обухвата патролирање, изненадне нападе, заседе и извиђање, подсећамо да је Клаузевиц рат сматрао чином силе који нужно не подлеже логичким границама – напротив, он може ићи до екстрема (Kinross, 2004: 37). Будући да је рат сам по себи интензиван, те као такав може лако да се отргне политичкој контроли, Клаузевиц заговара становиште према којем карактер и циљеви војне операције морају непосредно да одразе меру и природу политичких циљева због којих се оне воде (Клаузевиц, 1951: 497–553). На трагу наведених мисли, Грент Хемонд (Grant T. Hammond) са

правом упозорава на семантичку конфузију везану за термин „интензитет” употребљен у овом контексту. Употреба може да буде прилично растегљива, јер оно што је „ниски интензитет” за моћну интервенишућу силу може у исто време да буде војна операција веома високог интензитета за сиромашну земљу или појединачан ратујући ентитет – првенствено у погледу трошкова и људских жртава (Hammond, 1990: 231–233). Дакле, интензитет се појављује као релативна величина условљена перспективом учесника у оружаном сукобу, па самим тим почива на нестабилним премисама које могу да воде погрешној, или у најмању руку непотпуној слици војне интервенције.

ПОБУНЕ НА ГЛОБАЛНОЈ ПЕРИФЕРИЈИ: ОД ДУГОТРАЈНОСТИ КА БЕСКОНАЧНОСТИ?

За асиметричне ратове и сукобе ниског интензитета се везује дуготрајност као структурна одлика. Та одлика је и даље актуелна у 21. веку, а чак би се могло рећи да поприма елементе својства бесконачности. Непрепознавање новог својства може негативно да се рефлектује на квалитет одлука које доносе политичке и војне елите о војним интервенцијама на глобалној периферији. Стога ваља подсетити да су још поједини утицајни војни мислиоци из 19. века – попут Ханса Делбрика (Hans Delbrück), Фридриха фон Бернардија (Friedrich von Bernhardi) и Ивана Блоха (Ivan Bloch) – упозоравали да ће развој индустријализације и масовне производње донети претпоставке за вођење дуготрајних ратова, у којима ће основни циљ бити не да се у одлучним, брзим и снажним ударима униште непријатељеви војни потенцијали и он примора на предају, него да се његова борбена воља исцрпи постепеним повећавањем жртава и трошкова (Arquilla & Nomura, 2015: 191–196). Чини се да побуне на глобалној периферији прате описани образац темпоралне растегљивости. Џејкаб Грајгл (Jakub Grygiel) „бескрајност” као структурно обележје ратовања повезује са околностима постојања неуправљивих простора, односно геополитичких зона у којима је одсуство јасне политичке контроле последица било немоћи империјалне власти било њеног урушавања –

попут тзв. варварских области Средње Европе у доба Римског царства (Grygiel, 2013: 21–22). Грајгл указује да просторима ван граница цивилизујућих напора империје влада увек логика утемељена на децентрализованим хоризонталним мрежама/савезништвима локалних трибалних/војних вођа, које фактички врше функционални суверенитет попуњавајући тако конституционални вакуум и отклањајући административни дефицит условљен неспособношћу државних институција да обављају легитимне функције (Grygiel, 2013: 28). Побуњеници надокнађују своју бројчану слабост и оперативну рањивост спрам интервенционистичких трупа скривањем у неприступачним областима и међу локалним становништвом, те примењујући насилне тактике усмерене на деморализацију непријатељских трупа и доказивање цивилима да званична власт није способна да им омогући сигурност и нормалан живот (Nagl & Burton, 2010: 125–126; Davis, 2009: 241–242).

Приручници америчке војске од 2009. и 2014. године наглашавају да су побуне обично дуготрајне, јер су осмишљене да постепено ослабе моћ, контролу и легитимитет постојеће владе, а истовремено повећају моћ побуњеника спрам циљане политичке заједнице (Department of the Army, 2009: 1-1; Department of the Army, 2014: 1-1–1-2). Типичан производ савремене америчке војне мисли о сузбијању побуна на глобалној периферији представља тзв. дијамантски модел стратегије сузбијања, чији је аутор професор америчке Поморске последипломске школе Гордон Мекормик (Gordon McCormick). На основу анализе међудејства четири водећа актера – побуњеника, међународних актера, државе у којој се одиграва побуна и њеног становништва – Мекормиков модел делотворну стратегију уклањања претње недржавних војних актера заснива на окончању подршке локалног становништва побуњеничким снагама, односно контроле побуњеника над локалном заједницом (нав. према Drohan, 2011: 498). Сврха овог модела је да укаже на важност сагледавања разлога због којих побуњеници успешно подривају демократски легитимитет званичне власти и то улазећи у перспективу самих побуњеника и становништва које их здушно подржава.

Део одговора на питање како ограничити дужину трајања побуне лежи у уклањању користи које побуњеници доносе локалној заједници. На пример, корист од сурогатних јавних функција које обављају ратујући ентитети (*warring entities*) доприносе јачању социјалне кохезије унутар локалног становништва и, последично, нивоа борбене воље довољног за даљу подршку пружању отпора централним/империјалним напорима да поврате контролу над тим неуправљивим простором (Kober, 2002: 18–19). Спремност становништва да одржи „обртни моменат” дуготрајног оружаног отпора од пресудног је значаја за успех отпора, јер су управо цивили најчешћа мета војне стратегије сузбијања побуне на глобалној периферији, једнако као и регрутне политике локалних ратујућих ентитета (Fleming, 2009: 220). Утолико је основно питање за герилу колико успешно могу да освоје „умове и срца” локалне младежи или да јој отворе могућности за присвајање дела ратног плена (Holsti, 1999: 304). Још је Клаузевиц придавао важност сламању воље непријатеља (владе и народа) као једном од виталних чинилаца победе у рату, где изненадни крах самопоуздања и ишчекивања победе отвара врата страху и парализи у политичком одлучивању (Клаузевиц, 1951: 148–157).

Побуњеници користе мањкавости стратегије војне принуде схваћене као употреба војне претње или ограничених оружаных снага како би се предупредиле или зауставиле оружане акције непријатеља. Сврха војне принуде је да употребом оружане силе покаже одлучност и кредибилност тврдње да ће уследити примена веће силе уколико непријатељ не донесе политичку одлуку да одустаје од остварења интереса војном силом. Дакле, циљ је подржати дипломатске напоре, а не поразити непријатеља наношењем фаталних губитака. Проблем настаје што је у спровођењу војних интервенција ради кажњавања побуњеника са глобалне периферије врло тешко тачно одмерити ниво сразмерне оперативне употребе оружане силе као средства предузете акције војне принуде (Jakobsen, 2011: 162–163). У таквим околностима је тешко „покупети” трошкове пружања отпора тако да се усади страх у побуњеничке редове и локално становништво, па је основно питање да ли је принуђивач способан да кредибилно

запрети и оствари доминацију на плану ескалације примене оружаног насиља (Jakobsen, 2011: 166).

У низу случајева модерних империјалних казних експедиција, чини се да примери краха поменутих интервенција у Авганистану недвосмислено сведоче о бесконачном ратовању са недржавним актерима када је интервенција оруђе империјалне политике у настојању да се промени локално „поље” моћи, у којем се сустичу и сукобљавају различите силнице функционалног суверенитета, а ради овладавања неуправљивим простором. Промена локалног поља моћи заправо огољује најважнији циљ империјалне казнене експедиције: да се подстицањем колапса политичке заједнице изнутра кородирају борбена воља и подршка побуњеничким снагама, те тако простор неуправљивости (тј. простор негације цивилизованости) укине успостављањем цивилизујућег/неолибералног поретка (Phelan, 2011: 113). Стога не чуди што Калдорова побуњенике са периферије дефинише као својеврсне цивилизацијске отпаднике, рушитеље либералног мира, које треба третирати полицијским стратегијама и средствима (Kaldor, 2005: 498). Сврха војне интервенције на глобалној периферији није да физички уништи побуњенике, већ да им нанесе само онолико бола и материјалне штете колико је потребно да их убеди да одустану од отпора (Karr, 2009: 382–383). Због тога је примењив концепт континуума силе који описује модел контроле ескалације оружаног насиља природан првенствено полицијском раду, а којим се успоставља контингентна сразмерност између борбеног дејства побуњеничких снага и одговора интервенишућих трупа (Dowdall & Smith, 2010: 49; Cerny, 2015: 398–402). Циљ примене континуума силе је да се деловање побуњеника стави под контролу, а не да се они елиминишу у потпуности.

КРИМИНАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО КАО ПОДСТИЦАЈ БЕСКОНАЧНОСТИ ПОБУНЕ

Финансирање деловања побуњеничких група и организација са глобалне периферије измиче логици државног буџетирања војних интервенција глобалног центра.

Војни планери казнених експедиција нису дуго времена обраћали пажњу у довољној мери на тај структурни елемент побуњеничке стратегије, већ су размишљали кроз моделе државног финансирања конвенционалног рата. Будући да је много више средстава потребно за слање трупа хиљадама километара далеко од своје територије, државни војни буџет је подложен исцрпљивању, а те тиме оштрој и снажној критици јавности и опозиционих политичких странака. Насупрот томе, побуњеничка стратегија герилског ратовања са повременим и јефтиним акцијама ограниченог карактера, при томе вођеним на сопственој територији, изискује далеко мањи обим средстава. На пример, побуњеници се углавном ослањају на технолошки просту основу, па је тако оружје избора чувени калашњиков који је, иако помало застарео спрам парњака из 21. века, још увек лако доступан на црном тржишту и дуговечан, те једноставан за обуку, употребу и одржавање (Карп, 2009: 384). Досадашња пракса побуна са глобалне периферије указује да је модел финансирања самоодржив јер је лак за репродуковање.

Побуне се заснивају на криминалном профиту који се ствара у сивој зони шверца и кријумчарења или посредством организованог криминалног предузетништва, најчешће производње и извоза наркотика – као што показују случајеви Авганистана, Мјанмара и појединих земаља Средње Америке (Monteleone, 2016). Стицање добити организованим криминалом у виду повратне спреге погодује и богаћењу локалне побуњеничке/ратничке елите, којој криминалне активности служе двојачко – као извор ратних напора и као оруђе за акумулацију економске моћи у заједници, а следствено и политичке моћи која се манифестује у вршењу функционалног суверенитета. Ерик Волф (Eric Wolf) развија тезу о тзв. пољима употребе полуге (*fields of leverage*) као „тачкама ослонца” у којима људи – суочени са интрузивним деловањем државе у мултинационалних корпорација и штетним последицама глобализованог тржишта и кретања капитала – успостављају неформалне мреже редистрибуције природног и друштвеног богатства и тако проналазе ресурсе неопходне за пружање отпора државним институцијама које спроводе неолибералне политике (Wolf, 1999). У Ираку

и Авганистану, побуњеници су настојали да нападима на инфраструктуру и ометањем нормалног рада јавних служби постепено развргну везу грађана са званичним институцијама власти – којима је придат симбол зла због служења америчким интересима – и вежу их за алтернативну, побуњеничку структуру владавине као оличењу добра (Yun, 2010: 120–122).

Сврха пружања отпора бескрајним казним експедицијама за успостављање либералног мира постепено пада у други план спрам вештог одржања круга оружаног насиља ниског интензитета ради очувања успостављеног криминалног феуда (Fleming, 2009: 223). Чиста похлепа често чини „угаони камен” мотивације тих актера да екстрахују локална природна богатства и формирају алтернативне економске токове ван институционалних оквира, те потом из њих убиру приходе. Побуњеници могу у исто време да играју две или више улога: да буду борци за слободу, јавни службеници, полицајци, трговци, пољопривредници, верске вође, бандити, кријумчари и слично (Yun, 2010: 117–120). Утолико се дугорочна борбена мотивација побуњеника више не може везивати само за структурни јаз између животних очекивања и могућности проузрокован деценијском економском стагнацијом, неједнакошћу и фрустрацијом корумпираним властима, већ се као вероватније објашњење нуди тзв. пљачкашки модел побуне (Reno, 2009: 358–361). Заправо је реч о својеврсном моделу „ротирајућих врата”, где млади без посла улазе у криминалне групе у време мира, а постају борци у време оружаних сукоба (када су криминалне групе претворене у герилске); након сукоба долази до демобилизације и поновног уласка у криминал услед мањка опција за регуларним запослењем (Rodgers & Muggah, 2009). Урбана подручја са високом густином насељености, концентрацијом сиромашне омладине, бројним метама у виду сложене и веома рањиве инфраструктуре атрактивне за изненадне и насумичне герилске нападе, огромним потенцијалом привлачења пажње домаће и глобалне јавности, додатно пружају могућности побуњеницима да са ограниченим ресурсима постигну значајне резултате и да воде паралелни живот – цивилни и борачки (Le Blanc,

2013: 804–811). У комплексно устројеној градској средини су бекство након извршеног напада и потоње скривање далеко лакши, него у сеоским ретко насељеним подручјима где је свако кретање људи уочљивије и где побуњеници непосредно зависе од логистике јатака и прикупљања информација (Marks, 2003: 103–142).

Велика је вероватноћа да преклапање економске и криминалне логике заправо води продужавању оружаних активности против интервенишућих трупа, и то докле год те активности доносе профит и, последично, политичку моћ побуњеничким вођама на територијама које контролишу. Ко стекне фактичку парламентарну моћ на основу вођења сопствених или рекетирања туђих криминалних активности тешко да ће се одлучити да напусти удобну легитимизацијску основу коју пружа ореол бораца за слободу. Опортунизам игра централну улогу у организацији насиља где вође граде политички/побуњенички ауторитет на улози својеврсних чувара приступа могућностима за богаћење које пружа учешће у токовима сиве и црне економије. Тиме се губи стратегијска рационалност укотвљена у легитимним јавним институцијама типичним за модерно ратовање између суверених држава. Ратовање као друштвена пракса поприма обележја предмодерности у виду ирационалних и спорадичних активности вођених партикуларним/приватним и личним интересима. Алекс Маршал (Alex Marshall) са правом тврди да циркулација капитала, односно „врућег“ новца, стеченог криминалним деловањем погодује развоју међународних околности које воде цветању ратовања вођеног пуким пљачкањем, па тако и продужавању сукоба на глобалној периферији (Marshall, 2016: 191). Колиер и Хефлерова (Paul Collier, Anke Hoefler) сматрају да пљачкашки модел побуне не искључује приврженост непрофитним циљевима (Collier & Hoefler, 2001: 17), али да се људи ипак одлучују да се прикључе побуњеничким снагама из шароликих разлога – од жеље за личношћу осветом суседима, преко настојања да заштите породицу и имовину, до пуке младалачке жеље за авантуризмом и доказивањем у заједници.

НЕУСПЕХ ПОЛИТИКЕ СУЗБИЈАЊА ПОБУНА: ЈАЗ ИЗМЕЂУ ДВЕ ТЕМПОРАЛНЕ ЛОГИКЕ РАТОВАЊА

Деловање у мрежама које повезују недржавне актере различитих врста и омогућавају брзу и лаку промену двојаким улога (цивилне и ратне), велики је изазов за интервенишуће трупе које воде класичне војне операције засноване на проналажењу и дејствовању на центар гравитације непријатеља, што показују искуства две руске интервенције у Чеченији и коалиционих интервенција у Ираку и Авганистану (Yun, 2010: 116–117). На пример, одсуство центра гравитације чеченских побуњеника је било тесно повезано са мрежним деловањем којим су успешно синхронизована дејства паравојних формација, терористичких група и криминалних банди, а линија фронта је постала илузорна услед терористичких напада изведених у позадини (у Москви) и употребе медијског и сајбер простора. У Ираку и Авганистану, побуњеничке снаге су биле распршене по урбаним срединама и широм руралних подручја; избегавале су непосредне сукобе са интервенишућим снагама, односно класичне битке, већ су се определиле за низ спорадичних бомбашким и оружаних напада и киднаповање, како би у локалном становништву створили слику о континуираној борби и наношењу значајних психолошких и материјалних трошкове непријатељу. Талибани су, на пример, своју мрежу направили тако што су временом потчинили локалне поглавице и ратујуће ентитете користећи постојеће традиционалне праксе клијентелистичких односа успостављене у околностима постојања предмодерних друштвених односа у већинским сеоским подручјима.

Неуспех војних интервенција вођених циљем јачања либералног мира посредством изградње демократије у друштвима глобалне периферије почива на драстичној разлици у политичкој логици међународне (спољне) консолидације институција државе у неуспелим државама и логици отпора којом се воде побуњеници (Malejasq, 2016). Политичкој логици (нео)либералног интервенционизма заснованој на западном веберовском моделу јавних институција измичу посебности локалног контекста деловања мрежа социјалног капитала и клијентелистичких односа трибалних вођа и централне власти,

где носиоци суверенитета нису грађани као појединци него етничке или родовске заједнице. Донекле је погрешна широко распрострањена претпоставка о пресудној важности ваљаног разумевања побуњеника и располагања веродостојним обавештајним подацима за успех војне интервенције, зато што је у највећем броју случајева прикупљање исцрпних података о томе како размишљају побуњеници скоро немогуће извести на терену (Jakobsen, 2011: 165). То је посебно случај када локалне побуњеничке снаге нису уклопљене у социјално-културни миље локалне заједнице, односно нису традиционално социјално укореењени као чувари поретка и јавног реда, већ почивају на култу личности вође/команданта и владају принудним методама и сејањем страха међу становништвом (Krause & Milliken, 2009: 206–209). Деловање таквих ратујућих ентитета је углавном непредвидиво и скоро искључиво се наслања на криминалну логику.

ЗАКЉУЧАК

Побуне на глобалној периферији представљају темпоралну суспензију неолибералног поретка у раном 21. веку у виду спорадичних и распршених неуправљивих „цепова” отпора наметнутом структурно неједнаком положају друштава планетарне периферије у глобалној подели рада и редистрибуцији ресурса. Побуне нарушавају просторну логику и епистемичку извесност планетарног неолибералног поретка, уљуљканог у идеји о демократском миру, у покушају да се супротставе пројектовању сталног насиља мотивисаног интересима одржања континуума капиталистичке производње и светске трговине. Анализа показује да политику делотворне контроле над тзв. неуправљивим зонама глобалне периферије није могуће засновати на концепту инструменталности рата. Другим речима, војни циљеви и пратећа стратегија и тактика војних интервенција тешко се могу делотворно преточити у апстрактне спољнополитичке циљеве који захтевају тако широке, вишеслојне и дугорочне „оперативне” захвате као што је уклањање неуправљивих зона на глобалној периферији.

Досадашња пракса политике војног интервенционизма – првенствено САД и њених савезника – чини се да јасно

указује на јаз између логике експанзионистичке регулаторне динамике неолибералног владавинског процеса и својства бесконачности уграђеног у онтологију побуњеничког/герилског ратовања, односно сукоба ниског интензитета. Снажна подршка локалног становништва отпору страним трупама чврсто утемељена у солидарности густо изаткане мреже друштвених односа, висока стопа профитабилности криминалног предузетништва и његова лака репродукција и ширење, могућност скоро тренутачног мењања улога цивила и борца, технолошка и тактичка једноставност организације и извођења побуњеничких акција, висока ефикасност тих акција (у погледу односа минимално уложених ресурса и остварених резултата спрам интервенишућих сила) – најважнији су чиниоци који доприносе својству бесконачности побуна на глобалној периферији. Будући да досадашња пракса војног интервенционизма сведочи о растегнутом трајању казних експедиција – замишљених као брзопотезних дисциплинских мера глобалног центра, али потом заглибљених у неуправљивим зонама које је немогуће учинити управљивим изградњом демократско-либералног модела – онда и рат постаје несврсисходан и губи инструменталну вредност у контексту очувања неолибералног континуума. Задатак осигурања континуума капиталистичке производње и светске трговине захтева брзо отклањање његове темпоралне суспензије, а не пат позицију какву доносе казнене експедиције претворене у сукобе ниског интензитета у којима изостаје недвосмислена победа над непријатељем у одлучујућој бици.

Основно питање за САД и остале велике силе, које воде или ће водити казнене експедиције на глобалној периферији, јесте када и како окончати интервенцију у околностима када је немогуће прихватити пораз нити прогласити победу. За војне планере и спољнополитичке одлучиоце главна загонетка у решавању бескрајних казних експедиција против побуњеника као недржавних или подржавних актера, односно ратујућих ентитета, састоји се у питању како делотворно преточити војну победу у политичку – како успоставити либерални светски мир. Ноћну мору војних планера представља еластична (прилагодљива) природа ратујућих

ентитета која им омогућује да и након борбених губитака опстану у јавности посредством интернета и друштвених мрежа као политички покрет са глобалним утицајем. Реч је о томе да прерастају у својеврсну радикално-политичку франшизу, која стварањем перцепције о непобедивости у борби за праведну ствар, наставља да несмањеним темпом привлачи и регрутује чланство за нове огранке – једнако у друштвима глобалног центра и периферије, као што нпр. показује пример Ал Каиде (Al-Qaeda).

Онтологију постмодерног ратовања као да је почела да одликује димензија ирационалности у погледу остваривости војних интервенција, односно способности и умешности да се побуне на глобалној периферији успешно сузбију. Старо мерило победе у виду недвосмислене предаје непријатељске војске као државног актера више не важи, него се оно растаче у двозначности променљивих војних циљева усмерених против непријатеља без имена и места. За војне планере и спољнополитичке одлучиоце остаје питање да ли мерило остваривости треба и даље тумачити спрам конкретних случајева у кључу „све или ништа”, или можда треба прибећи примени градације појединих делова првобитног војног и политичког циља једне интервенције. У околностима бесконачности као основног својства ратова вођених ради очувања континуума капиталистичке производње и светске трговине на глобалној периферији могуће је да ће спољнополитички одлучиоци и војни планери морати да прибегну примени мерила остваривости у релативистичком кључу, како би премостили садашње мањкавости и замке одлучивања вођеног обимом поднетих жртава и утрошених ресурса у казненој експедицији у којој није могуће постићи победу.

Морални аспект гомилања људских жртава на сопственој (првенствено војника) и непријатељској страни (првенствено цивила) неминовно се намеће као додатно, мада бих рекао и суштинско питање наметнуто бескрајном природом војних интервенција. Чини се да се, посматрано са становишта тезе о либералном миру и уопште либералне идеологије људских права као једног од легитимацијских упоришта међународних односа у 21. веку, у научној дебати и политичкој пракси не сме скрајнути питање ко то има легитимитет да одлучује о смрти

у будућим казним експедицијама – колико треба људи да умре да би остваривост циљева једне ратне операције била прихватљива. Утолико се као ново чвориште у расправама етике ратовања као друштвене праксе помаља питање моралне исправности (или погрешности) окончања војне интервенције.

РЕФЕРЕНЦЕ

- 103rd Congress. 1993. "Hearing Before the Select Committee on Intelligence of the United States Senate", First Session on Nomination of R. James Woolsey to be Director of Central Intelligence. 2–3 February 1993. <https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/hearings/103296.pdf>.
- Arquilla, John & Ryan Nomura. 2015. "Three Wars of Ideas about the Idea of War". *Comparative Strategy* 34 (2): 185–201.
- Barfield, Thomas. 2010. *Afghanistan: A cultural and political history*. Princeton: Princeton University Press.
- Boyle, Mark. 2015. *Human Geography: A Concise Introduction*. Chichester: Wiley Blackwell.
- Brighton, Shane. 2019. "Critical war studies". In Jenny Edkins (ed.) *Routledge Handbook of Critical International Relations*, 129–142. Oxon and New York: Routledge.
- Cerny, Philip G. 2015. "From warriors to police? The civilianization of security in a globalising world". *International Politics* 52: 389–407.
- Collier, Paul & Anke Hoeffler. 2001. *Greed and Grievance in Civil War*. Washington, DC: World Bank.
- Corbey, Raymond. 2006. "Laying Aside the Spear: Hobbesian *Warre* and the Maussian Gift", in: Ton Otto, Henrik Thrane, and Helle Vandkilde (eds), *Warefare and Society: Archaeological and Social Anthropological Perspectives*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Cox, Robert. 1986. "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory". In Robert Keohane (ed.), *Neorealism and Its Critics*, 205–254. New York: Columbia University Press.

- Cox, Rory. 2012. "Asymmetric warfare and military conduct in the Middle Ages". *Journal of Medieval History* 38 (1): 100–125.
- Davis, Diane E. 2009. "Non-State Armed Actors, New Imagined Communities, and Shifting Patterns of Sovereignty and Insecurity in the Modern World". *Contemporary Security Policy* 30 (2): 221–245.
- Department of the Army. 2009. Tactics in Counterinsurgency. Field Manual 3-24.2 (FM 90-8, FM 7-98). <https://fas.org/irp/doddir/army/fmi3-24-2.pdf>.
- Department of the Army. 2014. Insurgencies and Countering Insurgencies. Field Manual 3-24/MCWP 3-33.5, C1. <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-24.pdf>.
- Dowdall, Jonathan & M. L.R. Smith. 2010. "Counter-insurgency in the Grey: The Ethical Challenge for Military Conduct". *Contemporary Security Policy* 31 (1): 34–60.
- Drohan, Colonel Thomas A. 2011. "Bringing 'Nature of War' into Irregular Warfare Strategy: Contemporary Applications of Clausewitz's Trinity". *Defence Studies* 11 (3): 497–516.
- Duffield, Mark. 2007. *Development, Security and Unending War: Governing the World of Peoples*. Cambridge and Malden (MA): Polity Press.
- Fleming, Colin M. 2009. "New or Old Wars? Debating a Clausewitzian Future". *Journal of Strategic Studies* 32 (2): 213–241.
- Gill, Stephen. 1995. "Globalisation, Market Civilisation, and Disciplinary Neoliberalism". *Millenium: Journal of International Studies* 24 (3): 399–423.
- Grygiel, Jakub. 2013. "The Primacy of Premodern History". *Security Studies* 22(1): 1–32.
- Hammond, Grant T. 1990. "Low-intensity conflict: War by another name". *Small Wars & Insurgencies* 1 (3): 226–238.
- Henderson, Errol and J. David Singer. 2002. "'New Wars' and Rumors of 'New Wars'". *International Interactions: Empirical and Theoretical Research in International Relations* 28 (2): 165–190.

- Holsti, Kalevi J. 1999. "The Coming Chaos? Armed Conflict in the Worlds Periphery". In: T.V. Paul and John A. Hall (eds), *International Order and the Future of World Politics*, 283–310. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jakobsen, Peter Viggo. 2011. "Pushing the Limits of Military Coercion Theory". *International Studies Perspectives* 12 (2): 153–170.
- Kaempf, Sebastian. 2011. "Lost through non-translation: Bringing Clausewitz's writings on 'new wars' back in". *Small Wars & Insurgencies* 22 (4): 548–573.
- Kaldor, Mary. 1999. *New and Old Wars: Organised Violence in a Global Era*. Cambridge: Polity Press.
- Kaldor, Mary. 2005. "Old Wars, Cold Wars, New Wars, and the War on Terror". *International Politics* 42 (4): 491–498.
- Karp, Aaron. 2009. "The Changing Ownership of War: States, Insurgencies and Technology". *Contemporary Security Policy* 30 (2): 375–394.
- Kavanagh, Jennifer et al. 2017. *The Past, Present, and Future of U.S. Ground Interventions Identifying Trends, Characteristics, and Signposts*. Santa Monica (CA): RAND Corporation.
- Kinross, Stuart. 2004. "Clausewitz and Low-Intensity Conflict". *Journal of Strategic Studies* 27 (1): 35–58.
- Kober, Avi. 2002. "Low-intensity Conflicts: Why the Gap Between Theory and Practice?" *Defense & Security Analysis* 18 (1): 15–38.
- Krause, Keith & Jennifer Milliken. 2009. "Introduction: The Challenge of Non-State Armed Groups". *Contemporary Security Policy* 30 (2): 202–220.
- Le Blanc, Joerg. 2013. "The Urban Environment and its Influences on Insurgent Campaigns". *Terrorism and Political Violence* 25 (5): 798–819.
- Lutz, Catherine. 2007. "Militarization", in: David Nugent and Joan Vincent (eds), *A Companion to the Anthropology of Politics*. Malden (MA): Blackwell Publishing.
- Mack, Andrew. 1975. "Why Big Nations Lose Small Wars: The

- Politics of Asymmetric Conflict”. *World Politics* 27: 175–200.
- Malejacq, Romain. 2016. “Warlords, Intervention, and State Consolidation: A Typology of Political Orders in Weak and Failed States”. *Security Studies* 25 (1): 85–110.
- Marks, Thomas A. 2003. “Urban Insurgency”. *Small Wars & Insurgencies* 14 (3): 100–157.
- Marshall, Alex. 2016. “From civil war to proxy war: Past history and current dilemmas”. *Small Wars & Insurgencies* 27 (2): 183–195.
- Mayer, Michael. 2018. Trigger happy: The foundations of US military interventions. *Journal of Strategic Studies* 42 (2): 259–281.
- Metz, Steven. 1997. “Which Army After Next? The Strategic Implications of Alternative Futures”. *Parameters* 27 (3): 15–26.
- Monteleone, Carla. 2016. “Do terrorism, organized crime (drug production), and state weakness affect contemporary armed conflicts? An empirical analysis”. *Global Change, Peace & Security* 28 (1): 35–53.
- Nagl, John A. & Brian M. Burton. 2010. “Thinking Globally and Acting Locally: Counterinsurgency Lessons from Modern Wars – A Reply to Jones and Smith”. *The Journal of Strategic Studies* 33 (1): 123–138.
- Parmar, Inderjeet. 2018. “The US-led liberal order: imperialism by another name?” *International Affairs* 94 (1): 151–172.
- Persaud, Randolph B. 1997. “Frantz Fanon, race and world order”. In Stephen Gill and James Mittelman (eds) *Innovation and transformation in international studies*, 170–184. Cambridge: Cambridge University Press.
- Phelan, Colonel Pat. 2011. “Fourth Generation Warfare and its Challenges for the Military and Society”. *Defence Studies* 11 (1): 96–119.
- Reed, Donald J. 2008. “Beyond the War on Terror: Into the Fifth Generational of War and Conflict”. *Studies in Conflict & Terrorism* 31 (8): 684–722.

- Reinke de Butrago, Sybille and Resende, Erica. 2019. "The Politics of Otherness: Illustrating the identity/alterity nexus and othering in IR". In Jenny Edkins (ed.) *Routledge Handbook of Critical International Relations*, 179–193. Oxon and New York: Routledge.
- Reno, William. 2009. "Explaining Patterns of Violence in Collapsed States". *Contemporary Security Policy* 30 (2): 356–374.
- Rodgers, Dennis & Robert Muggah. 2009. "Gangs as Non-State Armed Groups: The Central American Case". *Contemporary Security Policy* 30 (2): 301–317.
- Rogers, Paul. 2000. *Losing Control: Global Security in the Twenty-first Century*. London and Sterling (VA): Pluto Press.
- Ross, Jeremy A. 2017. "Durkheim and the Homo Duplex: Anthropocentrism in Sociology". *Sociological Spectrum* 37 (1): 18–26.
- Scheipers, Sibylle. 2014. "Counterinsurgency or irregular warfare? Historiography and the study of 'small wars'". *Small Wars & Insurgencies* 25 (5–6): 879–899.
- Snow, Donald M. 2015. *The case against military intervention: Why we do it and why it fails*. New York: Routledge.
- Sohn-Rethel, Alfred. 2020. *Intellectual and Manual Labour: A Critique of Epistemology*. Leiden: Brill.
- Stephens, Alan. 1994. "The transformation of 'low intensity' conflict". *Small Wars & Insurgencies* 5 (1): 143–161.
- Van Creveld, Martin. 1991. *The Transformation of War*. New York: The Free Press.
- Wallerstein, Immanuel. 2004. *World-Systems Analysis: An Introduction*. Durham: Duke University Press.
- Wolf, Eric. 1999. *Peasant Wars of the Twentieth Century*. Norman (OK): University of Oklahoma Press.
- Yun, Minwoo. 2010. "Insurgency warfare as an emerging new mode of warfare and the new enemy". *The Korean Journal of Defense Analysis* 22 (1): 111–125.
- Клаузевиц, Карл фон. 1951. *О рату*. Београд: Војно дело.

Srdan T. Korac**INSURGENCIES AT THE GLOBAL PERIPHERY
AS TEMPORAL SUSPENSION OF THE NEOLIBERAL
ORDER****Resume**

The paper analyses the phenomenon of insurgencies across the global periphery understood as violent events which disturb spatial logic and epistemic certainty of planetary democratic peace, and lead to temporal suspension of the neoliberal order. The author hypothesises that in the early 21st century the aspiration towards effective control of ungovernable spaces of global periphery is in the substantial collision with instrumentality of war, taken in the form of military interventionism. On theoretical level, the author posits his analysis in critical theory of international relations and critical war studies, particularly in respect of the stance about war as both an outcome and driver of the reproduction of a global hierarchical structure based on dominance and submission. As war was ousted from the Western civilisation realm, it is now largely aimed at regulating ungovernable spaces across the planet. The analysis focuses on five indicators selected to test the thesis on how the never-ending character of insurgencies undermines the effectiveness of counter-insurgency strategies: the support of local population, criminal entrepreneurship as a mode of financing insurgency, the ease of instant interchangeability of civilian/combatant roles, technological and tactical aspects of insurgent actions, and efficiency of those actions. The author concludes that the ineffectiveness of counter-insurgency policy at the global periphery effaces the instrumental value of war as a foreign policy tool, more precisely the instrumentality of punitive expeditions in the context of preserving the neoliberal continuum of production and world trade.

Keywords: insurgency, interventionism, asymmetric warfare, low-intensity conflicts, never-ending warfare, neoliberal order, global periphery.

* Овај рад је примљен 01. октобра 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 15. децембра 2021. године.